

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

DIVADELNÍ FAKULTA

Dramatická umění

Herectví se zaměřením na autorskou tvorbu a pedagogiku

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

KOHO VOLÁM?

Anežka Prosecká

Vedoucí práce: MUDr. Eva Slavíková

Oponent práce: prof. PhDr. Jana Pilátová

Datum obhajoby:

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2021

ACADEMY OF PERFORMING ARTS

THEATRE FACULTY

Dramatic arts

Performing focused on authorial creativity and pedagogy

BACHELOR THESIS

Who am I calling?

Anežka Prosecká

Supervisor: MUDr. Eva Slavíková

Opponent: prof. PhDr. Jana Pilátová

Date of defense:

Assigned academic title: BcA.

Prague, 2021

P r o h l á š e n í

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

KOHO VOLÁM?

vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucí práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy, tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Poděkování

Děkuji MUDr. Evě Slavíkové za vyvedení z vrstev témat a zavedení do hloubky mě samé, a za její odbornou podporu. Velmi si vážím veškerého času, který mi věnovala.

Děkuji svému muži Michalovi, otci naší dcery, za trpělivost.

A děkuji svým rodičům, že i díky nim jsem taková svá.

Abstrakt

Tato práce je osobní výpověď podpořenou reflexemi dialogického jednání a teorií transakční analýzy. Skrze vzpomínky na vlastní dětství autorka přibližuje, jaké byla dítě a jak by mohla vypadat její hravost. Navíc v čerstvé roli matky hledá způsob, jak přistoupit k hravosti vlastního dítěte jako rodič.

Klíčová slova

dialogické jednání, vnitřní dítě, transakční analýza, dětství, stavy ega, adaptované dítě

Abstract

This thesis is a personal statement supported by reflections on dialogical acting and the theory of transactional analysis. Through memories of her own childhood, the author describes what a child she was like and what her playfulness might look like. In addition, in the fresh role of the mother, she is looking for a way to approach the playfulness of her own child as a parent.

Key words

dialogical acting, inner child, transaction analysis, childhood, stages of ego, adapted child

Seznam zkratek

DJ = dialogické jednání

KATaP = Katedra autorské tvorby a pedagogiky

T.A. = transakční analýza

Obsah

Úvod	8
1 Setkání s dialogickým jednáním	9
1.1 Můj popis DJ	9
1.2 Zkoušet	10
2 Témata a reflexe DJ	12
2.1 Roztomilá svá	12
2.2 Hodná holka	12
2.3 Nevymýšlet.....	14
2.4 Oslovení.....	14
3 Moje vzpomínky na dětství	16
4 Malá Anežka... ..	19
4.1 Hodná holka podle dospělé Anežky	19
4.2 Mezi dítětem a dospělými.....	19
5 Koho tedy volám	21
5.1 Roztomilá.....	21
5.2 Hodná	21
5.3 Nevymejšlejší.....	22
5.4 Oslovená.....	22
6 Já nejsem já	23
6.1 Ideál dítěte	23
6.2 Hra dítěte podle Finka.....	24
6.3 Ambice vůči dítěti	24
6.4 Moje dcera Viola	25
7 Dialogické jednání a transakční analýza	28
7.1 Moji partneři při DJ	28
7.2 K transakční analýze	29
7.3 Stavy ega	30
7.3.1 Rodič.....	30
7.3.2 Dítě	30
7.3.3 Dospělý.....	31
7.4 Stavy ega při DJ	31
7.4.1 Téma roztomilá – hledání dítěte	31
7.4.2 Téma hodná holka – scénář, dospělá.....	31
7.4.3 Téma nevymýšlej – soudce na DJ, rodič.....	32
7.4.4 Téma oslovení – transakce rodič-dítě	32
7.5 Strategie užití TA při DJ	33

Závěr.....	34
Seznam použité literatury	35
Přílohy	36
I. IVAN VYSKOČIL - HESLO.....	36
II. REFLEXE DIALOGICKÉHO JEDNÁNÍ	38
III. PRVNÍ DIALOG – DVA HLEDAJÍCÍ SE HLASY NA POČÁTKU ČTVRTOHOR	43

Úvod

Přišla jsem na Katedru autorské tvorby a pedagogiky (KATaP) z prostředí technické školy jako laik v psychosomatice, s amatérským samostudiem psychologie. V té době jsem četla knihu „Co řeknete, až pozdravíte“ od Erica Berneho a seznamovala se tak s transakční analýzou. Transakční analýza rozděluje ego do tří stavů – rodič, dítě, dospělý – a popisuje, jak se jednotlivé stavy projevují v mezilidské komunikaci. Této četbě předcházela kniha „Najděte si svého marťana“, ve které její autor Marek Herman používá principy transakční analýzy k pochopení myšlení malého dítěte. V té době jsem lektorovala děti prvního stupně základní školy v přírodovědně badatelském kroužku. Už jsem byla obeznámena s knihou „Respektovat a být respektován“, s principy nedirektivní pedagogiky a badatelsky orientované výchovy (BOV). Tyto metody a koncepty vycházejí ze společné motivace – přistupovat k dítěti, potažmo žákovi či studentovi jako k sobě rovnému partnerovi, dát mu prostor a podporovat jeho vnitřní motivaci. Tak jsem se snažila přistupovat k dětem na kroužku. Nicméně jsem si nepřipadala jako jejich skutečný partner. Nacházela jsem se v zodpovědné roli, která ze mě činila toho, kdo má právo veta, kdo rozhoduje, co se bude dělat, kam se půjde a jaká jsou pravidla. A hlavně jsem se nedovedla vžít do dětského světa, vcítit do dětské mysli.

S příchodem na KATaP jsem se sama ocitla v roli žáka, ke kterému je přistupováno jako k partnerovi a kterému je dáván prostor. Po několika hodinách Dialogického jednání (DJ) a Úvodu do psychologie se mi začala teorie čtená v Berneho knize spojovat s teorií o dialogickém jednání. Při jeho zkoušení se pokoušíme navázat dialog s někým dalším v nás. S někým, kdo reaguje na naše jednání dalším jednáním, a my pak dále jednáme a ideálně dialog rozvíjíme do otevřené dramatické hry. Proč by tedy ten někdo nemohl být právě jedním ze stavů ega? Anebo dokonce, kdo jiný by to měl být než jeden ze stavů ega? Vedle transakční analýzy zmiňuji fenomenologické pojetí hry Eugena Finka a vývojovou psychologii.

Ve své bakalářské práci v odpovědi na otázku „Koho volám?“, spojuji své tříleté zkušenosti v dialogickém jednání s charakteristikou mého dětství, ale i dětství mýma dospělýma očima, stejně jako očima rodiče, který chce poskytnout svému dítěti prostor a možnosti zůstat co nejdéle dítětem a vychutnat si svět hry.

1 Setkání s dialogickým jednáním

Před tím, než jsem začala s dialogickým jednáním, jsem o něm moc nevěděla. Tak se to asi správně má, jak na stránkách katedry pravil popisek. Ten jediný jsem si k disciplíně DJ přečetla. A i to málo, že se jde před lidi a něco si tam ten jeden zkouší, mě spíše děsilo. Především tím, „aniž by si zkoušející něco připravil.“¹

I tehdy i teď se v improvizaci necítím zrovna dobře. Že DJ není improvizace, jsem po pár týdnech studia na Katedře autorské tvorby a pedagogiky plně pochopila.

1.1 Můj popis DJ

Dialogické jednání s vnitřním partnerem je stěžejní disciplínou Katedry autorské tvorby a pedagogiky na DAMU. Vychází z principu dialogu, který sami se sebou vedeme, když zjišťujeme, že jsme odděleni od okolního světa a objevujeme své já. Dále disciplína DJ stojí na základech Stanislavského veřejné samoty, Finkovy hry jako daru přítomnosti a uplatňuje principy Vyskočilovy otevřené dramatické hry. Hodina dialogického jednání probíhá následovně: V místnosti se vymezí prostor, ve kterém bude každý zkoušet. Na jedné straně sedí v řadě účastníci, v ideálním počtu 3-8 osob. Lehce bokem pak sedí asistent, který určuje čas (zpravidla 3 minuty na jednoho zkoušejícího). Po zkoušení komentuje, co viděl, nebo co se mohlo udát trochu jinak, abychom si pomohli v těžkostech a nefungujících momentech. Takovými poznámkami může být: zvětšit gesto, zpomalit, zopakovat, položit si otázku, být na sebe hodný.

Co se tedy na tzv. place zkouší a děje? Jedinec přichází bez ničeho a objevuje možnosti a impulzy, které si dává sám prostřednictvím svého těla, pohybu, hlasu, řeči, dechu. Přichází nepřipraven a pokouší se všimnout si těch možností, které by se daly rozvinout v něco hravého, v něco, co bude bavit jeho a potažmo přihlížející. Ti nejsou diváky, nýbrž pozorovateli s přející pozorností, kteří bedlivě sledují možnou dějovou linku, kterou zkoušející rozehrává. Fandí mu a zachytávají impulzy, kterých si třeba on sám nestihá všimnout, nebo které nezveřejňuje, ale jsou viditelné. Na židli domýšlejí vlastní příběhy a konce,

¹ „Člověk na place se snaží bez jakékoli přípravy vycházet pouze z toho, co se mu zde děje, ze situace.“ (Slavíková, Hic sunt leones: o autorském herectví, 2003, str. 48)

ke kterým se může jedincovo jednání ubírat. Asistent pak ohlásí konec času jemným: "Děkujeme," a vytváří tak prostor pro komentáře a zveřejnění toho, co třeba viselo ve vzduchu, ale zkoušející to nezachytil. Chtěli-li bychom hledat „cíl“ dialogického jednání, můžeme mluvit o cestě k hravosti, k poznávání a ucelování osobnosti, či možnosti budovat jistou kondici ve veřejném projevu.

Dle zakladatele tohoto přístupu Ivana Vyskočila dialogické jednání „*může být a bývá cestou sebeobjevování, sebepoznávání a sebezkušenosti, u leckterých také cestou seberealizace. To dle předpokladů, nadání a zájmů... Může být a bývá, je-li jako takové poznáno a pochopeno, otevřenou a otevírající cestou, metodikou zkoušení, hledání i vnímání, všímání si a nalézání.*“²

1.2 Zkoušet

S přibývajícimi zkušenostmi s dialogickým jednáním přicházím na to, jakou volnost mi dává opakované sloveso *zkoušet*. *Něco si zkusit* totiž neklade žádný nárok na to, jak by *to* mělo vypadat. Ani neudává, kolikrát by to měl člověk udělat, aby došel k výsledku nebo cíli, a zároveň nedokonavý tvar *zkoušet* netvrdí, že se k nějakému cíli dojde. A zvláště u DJ se ani konkrétně neřekne, *co* se bude zkoušet nebo *co si* kdo bude zkoušet; a *kdo* nebo *co si* bude zkoušet *s kým* nebo *s čím*. Sloveso *zkoušet* tak pro mě nabralo zcela nový význam, naprosto protilehlý tomu, se kterým jsem na KATaP přicházela. V původním významu zkoušení bylo pro mě aktem hodnocení někoho zkoušeného někým zkušenějším. Na dialogickém jednání však můžu najednou předstoupit před třídu a dělat cokoli. Konečně bude skutečně důležité, a dokonce důležitější, abych dělala věci tak, jak přichází, jak chci *já*, jak dávají smysl *mně*. Připadá mi to jako jedna z nejhojivějších mastí na rány školství. A vím, že potřebuji ještě mnoho mazání, než budu moct skutečně vzít do hry ty všechny soudce a negativní komentátory, ty všechny *přísný* a *nudný* a *smysluchtivý* Anežky a udělat si z nich *rovnocenný* partnery *vyvažovaný* *shovívavýma*, *přijímajícíma*, *spontánníma*, *nápaditýma* a *odvážnýma* Anežkama.

Při dialogickém jednání se snažíme evokovat, vyprovokovat, přivolat partnera. Tedy on by se měl ozvat sám a my bychom si toho měli všimnout a zareagovat tak, aby byl znatelný rozdíl mezi tím, kdo partnera vyvolal, a samotným partnerem. Znatelný nejen pro přihlížející, ale především pro nás zkoušející.

² Viz. Příloha I. IVAN VYSKOČIL - HESLO

Partnerů se může objevit víc. A nejde jen o to rozlišení, ale o vznik dialogu, který nás zajímá, láká, něco nám sděluje prostřednictvím nás samých. (Psychosomatický základ veřejného vystupování, jeho studium a výzkum, 2000)

Při dialogickém jednání jsem vždy chtěla rozvíjet fantazii, hrát si jako dítě, reagovat na to jako přívětivý dospělý a zapomenout na to, co mi rodiče říkali, že hodné a slušné dívky nepřísluší. Přijetí, pochvala, souhlas, celkově pozitivní přístup jsou předpoklady slibně se vyvíjejícího zkoušení dialogického jednání. Jednou jsem volala do prostoru „ano“, ale znělo to, jako bych volala nějakou svou vnitřní Annu. Napadlo mě, že nemohu-li se dovolat nějakého člověka, kterého znám, musí to být moje vnitřní dítě. Dávalo mi to smysl vzhledem k tomu, že jsem se marně pokoušela evokovat hravost, kterou jsem přisuzovala dítěti. Získáním nové životní role matky jsem získala i autentický konejšivý tón hlasu. Přišla jsem tak k dovednosti, kterou jsem při dialogickém jednání postrádala.

2 Témata a reflexe DJ

V mých reflexích během téměř tříletého zkoušení DJ se opakují témata: touha po smyslu, bod vyčerpání nápadu, význam zvětšování, potřeba odpovídat si. Považuji je za obecnější témata. Mně osobně se opakují tato: zvukový dialog, touha být roztomilá, mateřská přijímající poloha.

2.1 Roztomilá svá

Právě touha být roztomilá, touha po smyslu a nejistota v situaci, kdy se dočerpá podle mě dobrý nápad, mě přivedly k hledání vnitřního dítěte. Nabyla jsem dojmu, že mi chybí hravost, spontánnost. Neumím se pustit myšlenek a často mě dostihne vymýšlení. Jednou z motivací studia na KATaP byla právě potřeba hravosti, kterou jsem od puberty bytostně postrádala. Měla jsem za to, že za to může někde zatoulané vnitřní dítě, a že za to může právě tou *zatoulaností*. Při zkoumání reflexí DJ, při zjišťování toho, jaké jsem opravdu byla dítě a co si vlastně představuji pod pojmem dítě, jsem zjistila, že není zatoulané, ale že není přijaté. Touha být dospělá vždy pramenila z touhy být sama sebou a touha být sama sebou pramenila z toho, že taková, jaká jsem, se necítím svá. Ačkoliv mi to říká hodně mých známých, jako mou charakteristiku: „Ty jsi taková svá.“ Že prý si ze sebe nic nedělám a už vůbec si nedělám nic z toho, co si kdo dělá ze mě, co si kdo o mně myslí. To mě tedy upřímně fascinuje, jak takový pocit v lidech *navozuju*. Možná tím, kolik si toho nechávám pro sebe, protože to nepovažuji za důležité, nebo protože mi to přijde zřejmé, anebo protože se za to stydím, nebo se stydím to říct, abych něco neporušila, někoho neurazila atp. Protože jsem *hodná holka*. To se mi jaksi nerýmuje k tomu „svá.“

2.2 Hodná holka

Na DJ v mém druhém semestru zkoušení se mi objevilo přeřeknutí a přemýšlení nad tím, jaké je podstatné jméno od přídavného jména „hodná.“³

Nabídl se mi hodnota a hodnost. Mé osobní téma „hodná holka“ bylo také jednou z pohnutek hledání vnitřního dítěte. V rámci zkoušení jsem neměla prostor se pustit do úvahy nad oněmi dvěma pojmy. Dávám jim tedy prostor v této práci.

³ viz.Příloha II. REFLEXE DIALOGICKÉHO JEDNÁNÍ; #4 LETNÍ SEMESTR 2019 – hodnota, hodnost & nevím

Být hodný může znamenat být někoho nebo něčeho hodný. Být hoden uznání, ba dokonce lásky rodičů. Poznávám, že mé dítě pro lásku, kterou ho obalují, muselo jenom vzniknout, devět měsíců růst v mém břiše a porodem přijít na svět. Ono to není žádné *jenom*, ale s ohledem na vnímání slovního spojení „být hoden něčí lásky“ nemuselo udělat už nic navíc a mé lásky není hodno, ona mu prostě patří; tak jako já patřím jemu jako jeho máma a ono mně jako moje dítě. I když to zase není přesné slovo, protože nikdo nepatří nikomu, nikdo není něčí majetek. Stejně jako autorovi patří jeho dílo jen potud, dokud je nepošle do světa, jako pisateli patří jeho text, dokud ho nepřečte nahlas, nebo dokud jej někdo jiný k něčemu dalšímu nepoužije. Stejnou měrou patří mi mé dítě.

Zkrátka být hodný/hodná znamená neustále se zaslouhat o to, abych neměla problémy, aby mi autorita, rodič v mé hlavě nemusel vyčinit, opakovaně mě kárat a všeobecně mě vnitřně znejišťovat o právě provedeném chování, či dokonce jednání. Takové jednání je totiž pro hodnou holku záludné. Protože vystupuje z automatismů. Vzorce chování se dají udržovat, ale jednáním se často reaguje na impulz, na situace, či dokonce už přímo v situaci. Aby taková hodná holka zůstala hodná, musí jednat v mezích vzorců chování příslušejícího hodné holce.

Kdo určuje tuto hodnotu, či hodnost? Zůstává nejasnost v tom, jaký je nominativ slova „hodný, hodná.“ Po smyslu češtinářském a zjevném z předešlých odstavců by se zdálo, že ať to zní prapodivně i pozoruhodně příhodně, vhodný nominativ je ona hodnost, synonymum titul.

Postrádá-li člověk titul, není to zas až takový existenciální problém k řešení, na rozdíl od toho, postrádá-li člověk hodnotu. Ale toto mně nijak nepřibližuje k odpovědi na otázku, kdo onu hodnotu určuje. Nabízí se zřejmá úvaha, že hodnotu člověka určují jím naplněné dílčí normy společnosti. Neboli to, jaké má úspěchy, čeho v životě dosáhl, a naopak, co nepokazil natolik, aby to přebilo vše nabyté. Být hodná najednou znamená nejen splnit očekávání rodičů, ale splnit ta očekávání, která mají rodiče na základě očekávání, která na ně jako rodiče klade společnost. Protože ani oni nesměli pokazit své dítě, aby byli hodní své hodnoty.

Tak a dost úvah. Být hodná holka jednoduše znamená nezlobit. Být poslušná, tichá, klidná, a to pak nemusí být ani moc chytrá, stačí, když se učí, jak to dělají a říkají druzí. Zkrátka nevymýšlet.

2.3 Nevymýšlet

To je věta *mýho* táty: „Nevymejšlej.“ Univerzální odpověď na každé zaváhání v poslušnosti.

To je ale i rada, poučka, skoro by se mohlo říct podmínka pro DJ. Nevymýšlet, co se má stát, ale všimnout si, co se děje, jak říká profesor Vyskočil. Když se v DJ objeví soudce, vím přesně, kdo to je. Táta. Ale nikdy jsem jej nezhmotnila, nezpřítomnila, neztělesnila. Nikdy mě to v tu chvíli na DJ nenapadlo, nikdy mi to nepřišlo. S probíráním reflexí a hledáním souvislostí a rodičů ve mně si uvědomuji, že se soudce objevuje především ve dvou případech, aspoň kolik vím a *uvědomuju* si, a to: když se do něčeho pouštím, nechávám se nést a přestává to dávat racionální smysl. V tu chvíli začnu ten smysl vymýšlet ten. Nebo se soudce objeví, když se zdánlivě dlouho, zdánlivě nic neděje. Potom by se chtělo, chtěli bychom, chtěla bych, aby už se něco začalo dít, aby už mě to začalo bavit, aby už, aby už... Takže ačkoliv můj soudce/můj táta říká „nevymejšlej,“ v DJ jako by naopak říkal „vymejšlej.“

2.4 Oslovení

Jednou mě asistent před mým zkoušením oslovil *Ani*.⁴ Tak mi říkají jediné rodiče. Zasáhlo mě to tolik, že to ve mně, pro mě velice nečekaně, probudilo postavu skutečně mateřskou.⁵ To jsem také byla čerstvě těhotná. Mateřská postava se projevila naplno po roce, tedy už po porodu. Asistentka komentovala, že se teď nacházím v mateřském poli, které je pro mě prospěšné, a především vyvolává autentické žádané reakce uklidnění, pochvaly, přijetí.⁶

Nečekané probuzení spočívalo v tom, že bych čekala, že oslovení používané mými rodiči ve mně vyvolá naopak toho soudce, někoho přísného, ten dohled. Že mě zablokuje a dle předchozího odstavce mě dožene k vymýšlení, možná

⁴ viz.Příloha II. REFLEXE DIALOGICKÉHO JEDNÁNÍ; #11 ŘÍJEN 2019 – oslovení „Ani“

⁵ viz.Příloha II. REFLEXE DIALOGICKÉHO JEDNÁNÍ; #9 ŘÍJEN 2019 – mateřství na DJ

⁶ viz.Příloha II. REFLEXE DIALOGICKÉHO JEDNÁNÍ; #13 PROSINEC 2020 – roztomilá opět

i ke snaze ztvárnit právě ty rodiče, jak je vnímám jako jejich dcera, jako jejich holčička. Tím by možná vzniknul dialog, na který bych jistě nebyla vůbec připravená, ze kterého by mně, ale možná i přihlížejícím, bylo *ouzko*, a který by zaváněl terapií, kterou na DJ nechceme.

Ale nic z toho se nestalo. Zkoušení bylo plné jídla, vůní a chutí a plné mateřské lásky a obejmutí.⁷ Protože ať už si z činů svých rodičů *pamatuju* cokoliv, a že to negativní (asi přirozeně) většinou přehlušuje to pozitivní, v pouhém oslovení *Ani* je schované moje šťastné dětství plné hmotných, haptických, smyslových vzpomínek.

⁷ viz.Příloha II. REFLEXE DIALOGICKÉHO JEDNÁNÍ; #11 ŘÍJEN 2019 – oslovení „Ani“

3 **Moje vzpomínky na dětství**

„Hodila jsem do nočníku halíře a táta myslel, že jsem je před tím snědla.

Pila jsem studenou vodu z plechovek od coca-coly. A pak měla zánět středního ucha.

Často jsem zvracela, byla u babičky nachlazená a píchali mi ucho. Jedla jsem pak rozmačkaný piškoty s banánem nebo pila smectu v čaji.

Měli jsme místo televize počítač. Po večerníčku bylo losování, dělali jsme si vlastní, ve svatebním porcelánu. Táta napsal čísla, já losovala a čekala, jestli budou v řadě míčků.

Máma měla na psýše, kterou jsme měli u mojí postýlky v ložnici, rtěnky. Fialovou a oranžovou. Tak tu fialovou, tu jsem chtěla mít na koberci, takovou voskovku jsem v životě neměla. Tak jsem tu rtěnku celou vyplýtvala a pak mně to moc mrzelo. A na koberci byla až do našeho odstěhování o dva roky později.

Jednou přišel čert, ale byla to máma. Určitě.

Hráli jsme s tátou karty, naučil mě prší. A pak to se mnou nechtěl hrát, protože neumím prohrávat. Vždycky to chci vydržet, abychom mohli ještě hrát, ale vždycky je to takový překvapení, že mi nezbyvá než brečet.

Jednou mě hlídala teta Irena, moje kmotra, tátova sestra. Měla nový foťák. Tak jsem si oblíkla tátovo slavnostní oblečení a ona mě fotila.

Jednou jsem byla hrozně rychle oblečená do školky a čekala na tátu. Hrála jsem si u toho s červenou kabelkou a peněženkou, co k ní patřila a měla takový speciální systém. A táta mi do ní dal dvacku a desku. A jindy jednou jsem s tou peněženkou přišla k tátovi do práce a koupila si tam od jeho kolegyně lízátko a ona mi vrátila stříbrný drobáky a chtěla, abych si je přepočítala. Jenže to já neumím, poznám, jak vypadá dvacka a deska, ale stříbrný neumím.

Z porcelánového nádobí a kousků toaletního papíru jsem udělala domeček pro želvu. Táta mi řekl, že to moc pro želvu není. Co na tom není pro želvu?

Měla jsem krabičku ušitou z obálek a udělala jsem z ní domeček pro šneka. Utekl.

V pokladničce jsem udělala domeček pro berušku. Na dvorku u babičky mi ji vyklovali slepice, tak má dodnes hrobeček pod hromadou písku. V Lísku.

Měli jsme doma hodně voňavej olej na ekzém. Polila jsem jím svého nejoblíbenějšího plyšáka, aby takhle voněl. Naši ho pak vyhodili. Toho plyšáka.

Z lednice jsem vytahovala jedno po druhým uvařený těstovinový kolínko a bačkorkou rozšlapávala na zemi. Dělal to pak takový hladoučkový flíčky na podlaze.

Uplácala jsem mámě kynutý těsto vařečkou. Vždycky jsem zbožňovala kynutý těsto. Jíst i vidět růst. Zadělávala jsem kvásek v plastovém tmavě modrém čajovém nádobí.

Někdy jsem mohla udělat mlíkovou polívku. To mi máma nalila do hrnku trochu mlíka, já v tom rozkvedlala trochu mouky, pak se to zalilo horkou vodou a bylo to. Od té doby, co máme kazetu Babiččiny pohádky, na který líná Bára nechá hrneček vařit kaši a ta se valí celou vesnicí, tak od té doby tu polívku radši nevaříme.

Dělala jsem si pytlíkovéj čaj zalitej horkou vodou z kohoutku.

Poslouchala jsem Ivetu Bartošovou, moc jsem si ji přála k narozeninám a dostala jsem ji už k svátku. A ještě teda kocoura Modroočka. Toho jsem si uměla pustit z rádia, který stálo na lavici u stolu, a já si pod tím stolem kreslila, polívala toho plyšáka olejem a zpívala si s Markem Ebenem: „Komu se nele a nele a nelení, tomu se zeze a zeze a zelní...“

Ještě jsem poslouchala Kouzelný měšec, orientální pohádky načtený Jitkou Molavcovou. Protože mě hodně bavilo, jak to Jitka vypráví, naučila jsem se nazpaměť pohádku O princezně Ajgul, dceři krále Padišáha, jak říká Jitka a hodně zřetelně vyslovuje Pa a dlouze dlouhé á. Padišáha. Táta byl pýšnej a nahrál si mě na kazetu. Uvádí to slovy: „V pouhých pěti letech, aniž by uměla číst...“

V první třídě se mě paní učitelka zeptala, jak mi říká maminka. Odpověděla jsem popravdě: „Beruško.“

Hodně věcí se pak ztratilo při stěhování. Hodně mých věcí. Mám takový silný dojem, že se ztratily jenom moje věci. Panenka s rádiem, fénem a foťákem a bílýma podpatkovým botama, Stokorcový les a postavičky z časopisu Medvídek Pú, hrací plán ke hře Kinder Surprise, látkový klaun s chemlonovým vlasama, červená kabelka s peněženkou se speciálním systémem a panenka Barbie s oddělovací hlavou a záchodem. Z mojí paměti se neztratilo nic. Pamatuju si to všechno.

A tak jsme se přestěhovali. Konečně jsem dostala svůj pokojíček, postel, stůl, knihovnu, poličky na panenky a za rok i bráchu.“

Tento text jsem četla na Autorském čtení. Do práce jej zařazuji proto, že přináší ryze subjektivní, neracionalizovaný pohled ve snaze co nejčistěji se dívat očima právě té malé holčičky, a tím ji evokovat – autorce, čtenáři, posluchači.

Reflexe by se dala shrnout hlavními komentáři: „Vzpomínky jsou navázané na věci, předměty, je cítit výrazná úloha otce a mezi řádky se dere větší, těžší

téma, které je ponořené v hromadě informací. Každému se, alespoň částečně, evokovala atmosféra jeho vlastního dětství.“

Psala jsem to tak, jak si myslím, že jsem to vnímala, a jak to vlastně zpětně vnímám - takový malý *křivdičky* proti *dětskosti*. A najednou vidím, že tu *dětskost* mám. Tu naivitu, to *wow*, to domnění, to *sebepřesvědčení*, že něco dělám úplně nejspřávněji, jak to jenom jde.

4 Malá Anežka...

Zpátky k malé Anežce, která bydlela s rodiči v malém bytě, přála si želvu, kreslila si a poslouchala kazety. Vždyť to dělá doteď. Jen místo kreslení spíš píše, místo želvy má dítě a rodiče s ní bydlí v ní.

4.1 Hodná holka podle dospělé Anežky

Byla jsem bojácná a přemýšlivá. Ráda jsem si hrála pod stolem v kuchyni a poslouchala pohádky nebo písničky z kazet. Nejradši ze všeho jsem si kreslila, malovala, vymalovávala, později spojovala obrázkový *spojovačky*. Když jsem byla s *bratránkem* a sestřenkou, kteří jsou podobně staří jako já, tak jsme si hráli na nějakou rodinu, já byla ta vedlejší, mladší ženská role – dcera, zdravotní sestřička. S *nima* jsem byla vždycky "městská holka". Oni všechno uměli – lézt po stromech a přes plot, jezdit na kole, sednout si na krávu, vzít do ruky králíka. Já se tohohle všeho bála: že si ublížím, že spadnu, že se zašpiním, že mě králík škrábne. Na písek jsem šahala jen lopatičkou, ne rukama. Bála jsem se čůrat venku, že si počůrám kalhoty. A když jsem se jednou u sousedů konečně odhodlala, tak mě jejich dcera, o dva roky starší než já, *seřvala*, co si to dovoluju čůrat jim na zahradě.

Byla jsem hodná holka. Babička (máma mého táty) mi to vždycky dávala najevo, i před tou sestřenkou a tím *bratránkem*. Já jsem ta slušně vychovaná, pozdravím, *poděkuju*, poprosím, pomůžu. Mám samé jedničky, celkově se dobře učím, chodím do kostela. Ven jsem chodila, jenom když bylo hezky a byli tam kamarádi. Jinak jsem u babičky milovala dívání se na televizi, protože to bylo výjimečný. My ji doma neměli.

Tohle všechno bylo před tím, než se narodil brácha, takže do mých osmi let.

4.2 Mezi dítětem a dospělými

Potom jsem byla velká ségra a bavilo mě to. Ale ve volném čase jsem si hrála s panenkama, a chodila s nejlepší kamarádkou ven, nebo k nim na návštěvu. To už jsme taky měli televizi. Nechtěla jsem chodit do výtvarného kroužku, protože ve stejném čase vysílali telenovelu s Natalií Oreiro. Ta byla asi mým prvním a jediným idolem, ale možná to byla částečně i Ivana Andrlová, která ji dabovala. Natália byla krásná, živá, veselá, energická, drzá, zpívala a vypadala u toho nádherně. Nějaká taková (*svá*) jsem vlastně pořád chtěla být. Míň se bát,

být odvážná a vtipná, a aby se do mě každý zamiloval hned, jak vejdu do místnosti.

Mám dojem, jako by od chvíle, kdy se narodil bratr, šlo moje dětství na druhou kolej. Už se tak nějak dodělalo. Za chvíli byla puberta, panenky šly do sklepa a já čas věnovala televizi, počítači a čtení, občas s kamarády a hlavní hry byly počítačové a deskové. Hry s bratrem byly hlavně hry pro něj. Později v čase mé rané dospělosti a jeho rané puberty jsme se potkali ve hrách se slovy.

5 Koho tedy volám

Mé milé malé dítě, má vnitřní Anno, ty Ani,

volám Tě už několik let a jen zřídka mi odpovídáš. Zkousím Tě, ale snad málo, nabádám Tě, ale snad ne dost. Jsi v mých vzpomínkách na minulost i budoucnost. Jsi jako já, ale jinak. Volám Tě víc než deset let. Jsi tam? Jsi tady? Už si myslím, že Tě mám a ty mi zmizíš zpátky do sebe. Zakutáš se ve svém komfortním stínu a nebavíš se se mnou. Nebavíš se a nebavíš mně. Nevím, jak nám pomoci. Hledám způsoby a opakovaně nefungují, hledám cesty a nedocházím k Tobě. Už Tě přece znám, tak proč Tě nevidím zřetelně a jasně?

Náznaky dítěte se začaly objevovat právě na dialogickém jednání. Zachytila jsem je do čtyř témat již zmíněných v kapitole 2. V následujících odstavcích je vztahuji ke konkrétním zážitkům z DJ. Jejich ucelené reflexe vkládám do přílohy.

5.1 Roztomilá

Měla jsem ten den copánky a žlutou sukni. Po chvíli na place jsem začal mluvit zdobně a vyšším hlasem. Pak jsem řekla, že jsem roztomilá.⁸

Po dalším semestru zkoušení se znovu objevila touha „být roztomilá,“ a zase to nějak nešlo. Na place přede mnou byla Tereza, která končila své zkoušení postavou holčičky, která říká něco jako: „I malý člověk může zachránit velký svět. Ale já to asi nedokážu.“ Pak si utřela prsty pomyslné slzy v očích, na prsty se podívala, ukázala je směrem k divákům a řekla: „Maminko, vypíchla jsem si očička.“ Pobídla jsem se k tomu, že můžeme jít na to místo, kde stála Tereza a zkusit si být roztomilá. No, ale nešlo to.⁹

5.2 Hodná

Řekla jsem si: „Buď na sebe hodná“!! Hodně! Odstoupila jsem a řekla jsem: Tam je ta hodnota... ta hodnota... V tu chvíli mi docházelo, jak významná jsou

⁸ viz.Příloha II. REFLEXE DIALOGICKÉHO JEDNÁNÍ; #3 BŘEZEN 2019 - roztomilá

⁹ viz.Příloha II. REFLEXE DIALOGICKÉHO JEDNÁNÍ; #13 PROSINEC 2020 – roztomilá opět

to slova, že bych je nějak měla vzít do hry, ale vůbec jsem nevěděla jak, co s nimi a víc jsem se držela toho „být na sebe hodná“... ¹⁰

5.3 Nevymejšlejší

V druhém semestru zkoušení se mi povedlo užít si pocit nevědění. Poprvé jsem doopravdy vnímala možnost nevědět a na konci se za to pochválit. Říct si, že jsem šikovná. Ne šikovná proto, že *nevím*, ale proto, že se mi povedlo si dovolit nevědět, pustit se do toho neznáma a užít si to!¹¹ Nevymýšlet už nic navíc.

5.4 Oslovená

Stála jsem čelem ke zdi, s hlavou vzhůru a volala: “Ano, ano, ...” Nikdo neodpovídal, nic se nedělo. Zvyšovala jsem hlasitost a přidávala na intenzitě, chtěla jsem vzlétnout a pak to všechno spadlo. Řekla jsem: “Letím si pro...?” a to už jsem nedokončila. Asistentka poznamenala, že prý mi uniklo, že se celou dobu snažím dovolat toho partnera, snad té mé Anny.¹²

Už to mělo přijít. To dítě moje. Má zpoždění. Řekla jsem přece jasně TEĎ. Tak kde se courá?

¹⁰ viz.Příloha II. REFLEXE DIALOGICKÉHO JEDNÁNÍ; #4 LETNÍ SEMESTR 2019 – hodnota, hodnost & nevím

¹¹ viz.Příloha II. REFLEXE DIALOGICKÉHO JEDNÁNÍ; #4 LETNÍ SEMESTR 2019 – hodnota, hodnost & nevím

¹² viz.Příloha II. REFLEXE DIALOGICKÉHO JEDNÁNÍ; #2 ÚNOR 2019 – volání „ano“

6 Já nejsem já

Když jsem chodila do školky a zhruba první dva roky do školy, myslela jsem si, že mám speciální moc, kterou nikdo nemá a kterou nikomu nevysvětlím. Začala jsem si představovat, že já nejsem já. Že ta Anežka, která tady zrovna jde, je nějaká úplně jiná Anežka, a já, která takhle přemýšlím, ji jenom *pozoruju* z dálky, z venku. Chvilí jsem pocítila esenciální volnost, ale pak mi začalo být *ouzko* a musela jsem zavřít oči a vrátit se do sebe.

Ten moment vystoupení ze sebe, to je asi moment, který hledám v dialogickém jednání, protože mám pocit, že jsem to opravdu tělesně zažívala. Hledám schopnost malé Anežky vykročit ze sebe a být mimo sebe až nebezpečně dlouho, až bych měla pocit, že se to nedá vrátit. Uvědomuji si, že jsem odmala vlastně chtěla být jiná, než jsem byla, a že hledám-li vnitřní dítě, hledám vlastně hravost, po které jsem toužila od dětství. Vlastně jsem nikdy nebyla energická, spontánní, asertivní. Moji rodiče sice říkají, že jsem průbojnější než oni, a že si všechno dělám po svém, ale to není to samé. Když se na KATaP řekne riskujte nebo přineste hravost, připadám si většinou nudná a nenápaditá. Moje riskování mi nepřipadá jako pořádný risk. A hravost, kterou přináším, není ta spontánní, kreativní hravost, jakou si představuji. A tak vzpomínám, jak jsem si hrála jako malá, co ta moje hravost zahrnovala, a jestli jsem vůbec kdy riskovala, když jsem byla *takovej bojácníček*.

6.1 Ideál dítěte

Ideálem dětství je pro mě svoboda hry a otevřené pole možností. I možnost rozhodnout o sobě a svých věcech sama, např. s tím, že mi někdo zkušenější věří, ne že mě soudí, nebo mi něco zakazuje. Při psaní této práce jsem si však uvědomila, že kladu na své vnitřní dítě jakousi ukřivděnou potřebu a nutím jej, aby se změnilo. Aby se neobjevilo takové, jaké je, ale aby bylo takové, jaké si jej představuji jako ideální. Ideálním však nemyslím *ten nejlepší model dítěte*, ale to, co si představím pod pojmem dítě.

Jaké je? Hravé. To pro mě znamená spontánní, nebojácné, generující obrovské množství energie, jednající a konající bez dlouhého přemýšlení. Představuji si dítě jako malou bytost ve velkém pohybu, jako nekontrolovatelný živel energie, který nejde zvenku odhadnout, zanalyzovat, předvídat. A projevuje

se to v naprostém zabrání se do hry, v uvěřitelnosti toho, co dělá, jak jedná opravdově, ačkoliv je to „jen hra.“

Není to malý dospělý, je to individuální bytost oddělitelná od dospělého světa, od povinností, od nutností.

6. 2 Hra dítěte podle Finka

Jako k jednomu z teoretických východisek dialogického jednání je odkazováno k fenomenologickému pojetí hry Eugena Finka, k jeho eseji Oáza štěstí. Fink označuje hru za existenciální fenomén, nespojuje ji s pachtěním za konečným cílem. Hovoří o spontánním jednání, aktivním počínání, živoucím impulsu: hra nás unáší, a přitom obdarovává přítomností. Mluví o světě hry, o zdvojenosti člověka, který si hraje. Dětskou hru považuje za bezelstnější, méně zámyslnou a skrytou, než je hra dospělých. U dítěte se podle Finka hra zdá být ještě zdravým středem existence a platí za element života, jak jej žijí děti.

6.3 Ambice vůči dítěti

Povinnostem a nutnostem je dítě vystavováno právě dospělými lidmi. Dítě je pak především bytost, která je v naší (středoevropské) společnosti většinou nucena přizpůsobovat se světu dospělých, dle mého názoru, moc brzo. Tím moc myslím, že by ono přizpůsobování snad mohlo proběhnout ještě mnohem později, než se tomu děje. A přizpůsobováním zase míním především zapojování rodiny zpět do systému, potom co uplyne standardní doba rodičovské dovolené a dítě může dle zákona i psychomotorického vývoje pravidelně navštěvovat instituci, školské zařízení, aby rodiče mohli pracovat, někdy dokonce paradoxně vydělávat právě na placení takové instituce. (Podle pracovního práva od 2 let věku může dítě být v instituci jakkoliv dlouhou dobu, a pečující rodič může plně vydělávat.) Dítě se učí plně respektovat pravidla různých dospělých, různých dalších dětí, potažmo jejich rodin, a rozpoznávat normy, podle kterých je společností přijímáno, chváleno, hodno uznání. Má k dispozici všemožné předměty, metody a pomůcky k tomu, aby se spolehlivě, dobře a nenásilně rozvíjelo, avšak všeobecné přesvědčení dospělých, že něco se musí, atmosféru svobodné hry zatěžká. Dítě je od zkoumání stále ještě tolik neznámého světa neustále odtrháváno k jídlu, k oblékání, ke spánku a k dalším rutinním

činností, protože se musí, nebo je to dokonce potřeba ne vždy nutně biologická, mnohdy jen společenská.

Dítě by se mělo udržet ve „svém“ světě, ve fantazijním myšlení co nejvíce, co nejdéle. Alespoň dle mého pohledu, mé ideální normy. Fantazijní myšlení, volné asociace, schopnost imaginace rozšiřují pole kreativity. Pro řešení problémů či náhlých změn je kreativita neméně důležitá jak logické myšlení. (Plhánková, 2004)

Samozřejmě musí nastat moment odkládání fantazijního světa ve prospěch reálného světa a hledání svého místa v něm. (Říčan, 2004)

Dítě projevuje dvěma způsoby: jako adaptované dítě a jako neadaptované (přirozené) dítě. Adaptované mění chování vlivem rodiče, jak by si přál – ochotně nebo přemoudřele. Neadaptované se projevuje nenuceně; vzpourou nebo tvořivostí. (Berne, Jak si lidé hrají, 2011)

Slova *muset* a *potřeba* slýchávám ze svých vlastních úst velice často. Když vytrhávám svou roční dceru z její činnosti kvůli chystanému odchodu. Když ji nenechám ven vylézt nahatou. Když jí беру z rukou předměty jako elektrický drát, keramickou misku nebo odpadek. Mám ambici narušit vzorce svých rodičů a poskytnout své dceři to, co mně umožněno nebylo. Přeji si neomezovat její štěstí a zachovat vnitřní motivaci, aby oboje pak v dospělosti nemusela složitě a oklikou hledat.

Ovšem v roli rodiče nacházím i důvody, které rodiče vedou k dané výchově. Zjišťuji, kolik je v rodiči strachu a jakým motorem je takový strach pro činy ve výchově.

6.4 Moje dcera Viola

Svou dceru do této práce zahrnuji záměrně. Zkoumám-li vnitřní dítě a mám-li už jedno venku, nemůžu jej opomenout. Připojuji pozorování své t. č. 10měsíční dcery, a zjišťuji tak podobnosti s dialogickým jednáním. Respektive dostávám se ke kořenům jeho objevení, k hranici sebeuvědomování si vlastního já.

Podle vývojové psychologie dochází k základnímu uvědomování vlastní bytosti mezi 3. a 4. měsícem života a mezi 6. a 12. měsícem se rozšiřuje dětské

sebepojetí. Po prvním roce života dítě začíná chápat existenci vlastní bytosti oddělitelné od okolí. Zřetelné sebeuvědomění se stane až tehdy, kdy dítě vyslovuje své jméno a spojuje ho se sebou a svými obrazy a odrazy. (Vágnerová, 1999)

(Hlídala jsem chlapečka Nikolu od jeho 15 měsíců do jeho 21 měsíců, a mohla tak pozorovat, jak „mimi“ na fotce se stává postupně „Nikym“, a „Niky“ koukající se na fotku se postupně stává miminkem na fotce, uvědomuje si, že na té fotce je on.)

U své dcery pozoruji, jak rozlišuje sebe, mě a okolní svět v zrcadle. Shledávám fascinujícím, že dítě, které se ve 4 měsících smálo na to „cizí“ dítě v zrcadle, je schopné v 9 měsících na základě odrazu zrcadla, který se odráží v dalším zrcadle, přesně odhadnout, kde ve skutečnosti stojím a otočit se tím směrem, aniž bych promluvila. Je to pro mě důkaz sebeuvědomění dříve, než se samo dokáže oslovit.

Sleduji svou dceru, jak zkoumá svět, jak zjišťuje samu sebe. Jak objevuje svůj hlas a orientuje se v tom, co můžou udělat její ruce. Jak nalézá záměr. Jak přichází na to, který pláč je nejefektivnější. Poslouchám jejích několik druhů smíchu a směju se jejím tisícům grimas v obličeji. Postupně a stále, vždy trpělivě, čekám až... Až zvedne hlavičku, až se převrátí na břicho, až se bude koukat na svoje ruce, až si strčí palec u nohy do pusy, až se převrátí na záda, až se začne plazit, až začne uchopovat mezi ukazováček a palec tzv. pinzetovým úchopem, až začne lézt. Pozoruji svou dceru, jak s velkou námahou z plazení přechází na kolínka a do stoje. Moje tělo se zatíná s ní, myslím si, že já přeci vím, jak to udělat, jak lézt. Ale přitom je lezení mému tělu už cizí. V této mojí dospělé velikosti už se musím docela namáhat. Lezení se mi najednou jeví jako jednodušší pro někoho, kdo ještě neví, jak to udělat. Pro to malé stvoření, které bojuje s větrnými mlýny dospělého světa. Jednodušší, protože ještě neví. Neví, že spadne, neví totiž, jestli spadne, a ani to vědět nepotřebuje. Zjišťuje. To je celé, o co tu jde. A po pár neúspěšných pokusech svobodně přejde k jiné činnosti, aby se k onomu zkoušení při jiné příležitosti zase vrátila jako k něčemu novému.

Když píšu tyto poznatky a pozorování svého dítěte, uvědomuji si, kolik poznatků z dialogických jednání se s nimi překrývá. Nevědět, nebát se nevědět,

zkoušet. Když to teď nefunguje, nechat to být, pokud se mě to týká, vrátí se to do hry samo, přijde jiná příležitost.

Při dopisování této práce je mojí dceři 16 měsíců a už chodí. Podle Říčana: Chůze, jaký je to kumšt! Podle Vyskočila neustálý boj o rovnováhu, zajímavá a situace. A přitom na prvním svém DJ jsem chůzi vnímala jako nejjednodušší východisko.¹³

Mým osobním nejjednodušším východiskem na DJ se stal zvukový dialog.^{14 15} Při DJ se může přihodit, že dialog nevzniká slovy, ale zvuky a že ze zvuků se mohou, ale nemusí slova vytvořit, vyjevit. Mohou se vytvořit jen postavy, které spolu komunikují, vycházejí jedna z druhé, doplňují se.^{16 17} Tak jako je znázorněno v básni Miroslava Červinky První dialog,¹⁸ kde se dva hlasy vzájemně ovlivní až k oboustranně rovnocenné komunikaci. Asi jako když já hledám s Violou porozumění mezi zvuky, pláčem, neurčitými shluky slabik a slovy.

Tímto komunikačním kanálem mezi matkou a dcerou, mezi rodičem a dítětem, který se mi občas přihodil na DJ, se vracím zpět k původnímu a slíbenému

¹³ viz.Příloha II. REFLEXE DIALOGICKÉHO JEDNÁNÍ; #1 ŘÍJEN 2018 – První setkání s DJ (zkráceno)

¹⁴ viz.Příloha II. REFLEXE DIALOGICKÉHO JEDNÁNÍ; #8 ŘÍJEN 2019 – zvukový dialog

¹⁵ viz.Příloha II. REFLEXE DIALOGICKÉHO JEDNÁNÍ; #12 BŘEZEN 2020 – zvukový dialog opět

¹⁶ viz. viz.Příloha II. REFLEXE DIALOGICKÉHO JEDNÁNÍ; #8 ŘÍJEN 2019 – zvukový dialog

¹⁷ „Většina frekventantů se zpočátku domnívá [o dialogickém jednání], že jde především o „dialog,“ tedy o nejčastěji přisuzovaný smysl tomuto slovu – o rozhovor mezi dvěma osobami, o výměnu replik, o nacvičování komunikační strategie [...] Jednáme v určitém tělovém napětí, zapojení, které, když se změní, nás upozorňuje na to, že již nemůžeme pokračovat v tomtéž [...] jsme někým jiným [...] má jiné napětí, k věci se vztahuje z jiného úhlu pohledu.“ (Slavíková, Hic sunt leones: o autorském herectví, 2003, str. 48)

¹⁸viz. Příloha III. PRVNÍ DIALOG – DVA HLEDAJÍCÍ SE HLASY NA POČÁTKU ČTVRTOHOR

záměru práce – k propojení dialogického jednání s transakční analýzou ve snaze najít klíč k provokaci mého vnitřního dítěte poté, co už tuším, koho volám.

7 Dialogické jednání a transakční analýza

Poslední kapitolu věnuji pohledu na dialogické jednání z perspektivy transakční analýzy. Pokouším se tak najít možnost, jak přivolat vnitřní dítě na DJ.

7.1 Moji partneři při DJ

Takovým pro mě typickým partnerem, který se objeví jako první, je soudce, hodnotitel, *brzditel*. Někdo, kdo cenzuruje, spoléhá se na mozek a rozum a potřebuje všemu dávat smysl. Není to tedy až takový partner nebo parták. Je to spíš direktivní autorita. Ta často vzhází z něčeho, co si neseme z rodiny, z pouček a souborů (nepísaných) pravidel. Na začátku zkoušení, jak jsem pochopila, je to vcelku očekávané a normální. Avšak za normální se přeci považuje i mateřská láska. Matka, rodič, své dítě bezmezně miluje a s láskou o něj pečuje (Říčan, 2004). Tedy pokud nejsme skutečně těžce traumatizováni ve vztahu ke svým rodičům, rodičovský partner by měl být i někdo pečující.

S přibývajícím zkušenostmi a poznatky z DJ se na povrch dostával i pečující, mnohem přátelštější partner, ten, který podpoří. S těhotenstvím se začala projevovat mateřská poloha. A s narozením mé dcery se autenticky projevil i podporující tón, kterým dokážu sama sebe konejšivě uklidnit.

Partner může být podporující, respektující, popichující, odporující, rodičovský/vychovatelský, autoritářský, vypravěč, komentátor atp.¹⁹

Avšak pár dojmů o sobě sama nedokážu přiřadit žádnému typu partnera. Kdo to kdy řekl, že jsem trapná, hloupá, nezajímavá? Kdo mi to říká? Já... To by si rodiče *přece* nedovolili. Celých osm let jsem byla jejich jediná dcera. Celých dvacet pět let, tedy doteď, jsem a do budoucna budu jejich jediná dcera. Celých osm let jsem byla jejich jediné dítě. Přeci o svém jediném dítěti rodič takové věci neřekne. Tedy ne jemu a ne napřímo. Aha! Pomyslí si je. A jak o tom přemýšlí, tak se toho bojí, aby to tak nebylo a aby takhle nepřemýšlel. A je tam: Strach. Pokoutně se vetře z rodičova mopu myšlenek do kouta dětské mysli. A přetvořený v zákazy a příkazy tam vytváří rodičovský stín nebo reflektor, který

¹⁹ viz. Příloha II. REFLEXE DIALOGICKÉHO JEDNÁNÍ; #3 BŘEZEN 2019 - roztomilá

mnohdy nastalé okolnosti ukazuje v jiném světle než v tom přirozeném. Jedním z partnerů je tedy strach, motivovaný nejspíš vztahem mezi stavy ega dítě a rodič. Uvědomuji si totiž, že to nadšení a energii, kterou přisuzuji ideálu dítěte a u svého vnitřního dítěte ji postrádám, přehlušil v dětství právě strach. Vyjmenovala jsem je v podkapitole Hodná holka podle dospělé Anežky 4.1: strach, že spadnu, že si ublížím, že se ušpiním. Rodiče mě nabádali, aby se mi tyto věci nestaly, a jako hodná holka jsem tyto nabídky vyslyšela. Většinu hrátek a her jsem tak prováděla s větší měrou strachu než nadšení.

7.2 K transakční analýze

Transakční analýza označuje psychologický směr, který se zabývá dospělými komunikačními strategiemi a jejich motivacemi. Předkládá tři stavy ega: rodič, dospělý a dítě. T.A. popisuje vzájemné interakce těchto stavů ega ve vztahu k někomu druhému. V terapii se pak pracuje s tzv. scénáři, ze kterých jednotlivé stavy ega vycházejí. Do tvorby transakčního scénáře se zapojují zpravidla rodiče a jejich tzv. programování. To rozvíjí scénář dospělého prostřednictvím zákazů, příkazů, povolení, nebo také tzv. odměn.

Odhalení scénáře může člověku pomoci změnit přístup k určitým situacím a životním postojům tak, aby jednal v souladu se svým dospělým stavem ega. Cílem terapie, ale také obecně životní strategií by podle T.A. měl být scénář „Já jsem ok, ty jsi ok.“ (Kratochvíl, 2000)

Zmínila jsem také důležitost interakcí, vznikajících transakcí. Ty jsou definovány jako oboustranné výměny mezi stavy ega dvou účastníků komunikace. Vychází podnět a vrací se reakce.

S dialogickým jednáním má transakční analýza společného právě toho potřebného partnera. Někoho, kdo je vyvolán námi samými, z nás samých, naším podnětem, kdo se ale může zachovat v různých situacích naprosto neočekávaně. Dokonce jinak, než bychom si racionálně naplánovali. Takové situace vytvářejí napětí, vychylují rovnováhu. A my máme možnost, právě díky takovým situacím, zjistit něco o sobě. Něco víc.

7.3 Stav ega

Všechny tři stavy jsou stejně důležité. Nicméně mezi nimi musí být stále udržovaná rovnováha. (Berne, Co řeknete, až pozdravíte, 2013)

7.3.1 Rodič

Tento stav ega je soubor pravidel, norem, vět a charakteristik, které se v člověku otiskly prostřednictvím rodiče, případně jiné autority, která byla v dětství nejvíce nablízku, nebo které jsme nejvíce naslouchali.

Tak jako se mitochondriemi přenáší mateřské DNA beze změny, a všichni tak v sobě neseme jakési pradávné DNA naší pramatky, tak se mohou projevy a věty stavu ega rodič přenášet na nás a z nás zase na naše děti. Zabývání se tímto tématem mi pomáhá uvědomit si, co všechno mohu své dceři, potažmo dalším budoucím dětem předat, aniž bych přímo chtěla, ale také pomocí role rodiče navenek si ohledávám rodiče uvnitř.

Stav ega Rodič skutečně tvoří základ pro výchovu skutečných dětí. Dále však pomáhá člověku šetřit energii a čas tím, že mu umožňuje reagovat automaticky a nezabývat se opakujícími se rozhodnutími („Tak se to dělá.“). (Berne, Jak si lidé hrají, 2011)

7.3.2 Dítě

Stav ega Dítě je někdy samotným Ericem Berne, autorem transakční analýzy, připodobňován k marťanovi. Je to jakási podstata pravdy, entita pozorující a popisující to, co se skutečně děje. Nejvěrněji si jej představuji jako dítě z pohádky Císařovy nové šaty – ono jediné tu pravdu odhalilo, nehledě na společenský dopad. A pokud se cítilo zahanbeno, tak ne sebou, ale těmi všemi dospělými, kteří spolu hráli lživou hru.

Dítě zahrnuje vnímavost, tvořivost, radost a průbojnost. Projevuje se nejaktivněji v důvěrných situacích. (Berne, Jak si lidé hrají, 2011)

7.3.3 Dospělý

Stav ega Dospělý si pro sebe vykládám jako tu nejracionálnější složku ega. Tu, která jedná v zájmu všech potřeb. Berne, mimo biologické potřeby, rozlišuje ještě čtyři potřeby: podnětů a uznání, struktury a vzrušení. (Kratochvíl, 2000)

Dospělý tvoří prostředníka mezi dítětem a rodičem. Má usměrňovat jejich aktivitu, aby ve světě mohl efektivně fungovat. (Berne, Jak si lidé hrají, 2011)

7.4 Stav ega při DJ

7.4.1 Téma roztomilá – hledání dítěte

Není to v roztomilosti, je to ve všímavosti. Touha být roztomilá mě vede k napodobování někoho, něčeho, co mi není vlastní.²⁰ Moje dítě totiž není primárně roztomilé. Primárně je všímavé.

7.4.2 Téma hodná holka – scénář, dospělá

Scénáře v transakční analýze jsou většinou zapečetěny tzv. rodičovskými zákazy, příkazy nebo naopak povoleními, které můžeme najít např. v typické větě, kterou jsme od našich rodičů slyšali. Pro mě je to věta: „Bez práce nejsou koláče.“ Anebo také: „Když se chce, všechno jde.“

Existuje scénář Hodná holka, známý spíše jako *Růžová Karkulka*. Je vztažen k přímé diagnóze, kterou nenaplnuji, nicméně některé prvky scénáře splňuji. Navíc téma *Červená Karkulka* se otisklo v mém prvním ročníku studia na KATaP v první autorské prezentaci a v semestrální práci do předmětu Vybrané kapitoly z psychologie.

„Je roztomilé dítě a zná mnoho moudrých rad. [...] Plní roli užitečného dítěte. [...] V jednání převažuje radící a pečující stav ega rodič. [...] Slogan z dětství říká: „Plň si své povinnosti a nestěžuj si.“ [...] Epitafem by pro ni mohlo být: „Byla hodné dítě.“ [...] Antiteze, tedy cesta ven ze scénáře zní: Přestaň být roztomilé dítě.“ [...] Po pozdravu Karkulka dokazuje, že je roztomilé a užitečné dítě.“ (Berne, Co řeknete, až pozdravíte, 2013, stránky 215-218)

²⁰ Viz. Příloha II. REFLEXE DIALOGICKÉHO JEDNÁNÍ; #13 PROSINEC 2020 – roztomilá opět

7.4.3 Téma nevymýšlej – soudce na DJ, rodič

Typického soudce na DJ přiřadím ke stavu ega Rodič. Podle toho, co říká, by měl vyvolat zpět reakci toho, kdo jej vyvolal, což byl s největší pravděpodobností můj Dospělý. Ale podle toho, co Rodič řekne, může vzbudit i Dítě, tedy dalšího partnera. A zároveň i partner Rodič může být vyprovokován právě Dítětem.

„Rodiče chtějí, aby z jejich dětí byli vítězové nebo poražení. [...] Možná také chtějí, aby v roli, kterou jim vybrali, byly šťastné, ale až na zvláštní případy si nepřejí, aby se změnily.“ (Berne, Co řeknete, až pozdravíte, 2013, str. 205)

7.4.4 Téma oslovení – transakce rodič-dítě

Jednou po vstupu na plac jsem rychle začala být neklidná, a tak jsem si řekla: „Dobrý, všechno je v pořádku, dobrý, dobrý.“ Řekla jsem to velmi příjemným a laskavým tónem, šlo to ze mě úplně samo, přirozeně, autenticky. Pobídla jsem se k dalšímu jednání.

Když mě oslovil asistent jako moji rodiče *Ani* (viz. podkapitola 2.4)²¹, zabrnkal nejspíš na můj stav ega Dítě. Ale ve mně se ještě silněji zvedl můj Rodič a chtěl to nabrnknuté Dítě ochránit před reakcí, kterou považoval za nevhodnou. Jak už jsem uvedla ve druhé kapitole Témata a reflexe DJ, byla to mateřská postava, ne soudce. Byl to podporující partner. Zároveň tedy chránil před soudcem. Nedal mu prostor k vynoření se.

²¹ viz. Příloha II. REFLEXE DIALOGICKÉHO JEDNÁNÍ; #11 ŘÍJEN 2019 – oslovení „Ani“

7.5 Strategie užití TA při DJ

Poznatky z TA mi mohou pomoci rozlišit „Kdopak to mluví,“ respektive jedná a oddělit je jako charaktery. Provokovat partnera mohu skrze evokující věty – týkající se mého scénáře, přímo slýchané z úst rodičů, nebo naopak typickou svou reakcí.

Evokující věty by mohly být:

- Bez práce nejsou koláče.
- Ani. Ty, Ani. Beruško.
- Když se chce, všechno jde.
- Přestaň být roztomilá.
- Plň si své povinnosti a nestěžuj si.

Skrze pozorování a ambice vůči vlastnímu dítěti můžu použít svou mateřskou postavu k evokaci dítěte. Mohu zkusit při dialogickém jednání pozorovat své tělo a zkoušet jednat tak, jako to dělá moje dcera.

A konečně, pokud se na dialogickém jednání objeví strach, mohu se jej pokusit přeměnit v nadšení.

Mohu své nároky na změnu sebe a svého vnitřního dítěte proměnit ve výzvy, *protiúkoly*, pobídky ke hře, ke zkoušení si něčeho nového.

Závěr

Na začátku této práce se mi kupily otázky, otvírala témata. Pod otázkou položenou názvem práce prosvítala otázka, jak prozkoumat své dětství a nezavádět do textu a úvah terapii. Způsob odpovědi jsem snad našla ve věcnosti a (paradoxně) v důsledném zkoumání hloubky témat. Psychologický směr – transakční analýzu jsem použila k nahlédnutí problematiky novým úhlem teoretickým, nikoliv terapeutickým.

Moje zkoumání stavů ega a rolí v životě mi pomohlo k osvobození se od nároku dětské hravosti, po které tolik prahnu. Vidím teď možnost z tohoto nároku vytvořit cestu ke hře, cestu k žádané hravosti.

S tématem by se jistě velmi užitečně spojily: zkušenost s výchovou k hlasu, rozbor textů přečtených na autorském čtení, konotace s dalšími disciplínami katedry a mémi projevy v nich. Další témata, která během psaní vyvstala, jsou: sebehodnota, sebevědomí, chyba je partner, strach.

Ono by se to všechno mohlo. Ale obávám se, že by se to už jenom mihlo. Mihlo kolem podstaty, kterou jsem zkoumala a hledala já.

Uzavírám tuto práci ve fázi, ve které se mi jeví jako čitelná, uchopitelná a naplňující rozsah bakalářské práce.

Nabízelo se vést (s) textem dialog, ale neuměla jsem, snad právě pro malou zkušenost s DJ, dostatečně čitelně rozlišit jednotlivé partnery a přiřadit jim vhodné, čitelné a srozumitelné repliky.

Stavy ega při DJ nikdo nezkoumal, nabízí se možnost takový výzkum začít.

Jelikož mám před sebou, doufám, ještě dlouhou cestu s dialogickým jednáním, snad se mi podaří poznatky z této práce prakticky zkoušet, a důsledně prozkoumat na place.

Při psaní práce jsem přišla na to, jak si hravost představuju, a jakou v sobě mám nebo mohu znovu objevit. Uvědomila jsem si také, že jako rodič chci ve svém dítěti hravost podporovat jako partner, dopřát mu svobodu v jednání a nadšení nepřebíjet strachem.

Seznam použité literatury

- 1997, S. z. (1997). *Dialogické jednání jako otevřená otázka*. Praha: AMU.
- Berne, E. (2011). *Jak si lidé hrají*. Praha: Portál.
- Berne, E. (2013). *Co řeknete, až pozdravíte*. Praha: Portál.
- Kratochvíl, S. (2000). *Základy psychoterapie*. Praha: Portál.
- Plháková, A. (2004). *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia.
- Psychosomatický základ veřejného vystupování, jeho studium a výzkum. (2000). *Sborník z konference 14. a 15.10. 1999*. Praha: AMU.
- Říčan, P. (2004). *Cesta životem*. Praha: Portál.
- Slavíková, E. (2003). *Hic sunt leones: o autorském herectví*. (M. Čunderle, Editor) Praha: Akademie múzických umění.
- Slavíková, E. (2011). *Možnosti hry*. (M. Čunderle, Editor) Praha: nakladatelství Brkola.
- Vágnerová, M. (1999). *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, s.r.o.

Přílohy

I. IVAN VYSKOČIL - HESLO

Dialogické jednání autorská disciplína prof. Ivana Vyskočila. Heslo k autorizaci. Dialogické jednání (dále DJ) s vnitřním partnerem, též DJ vnitřních partnerů. Počátek v roce 1968, vývoj a rozvoj dosud Základem je zkušenost a zakoušení stran jednání (mluvení, hraní) sám se sebou (s vnitřním partnerem, resp. partnery) zpravidla o samotě. Z autopsie snad každému známé tzv. samomluvy nebo samohry. Dále pak jde o to, učit se a naučit se podobně autentické, spontánní, hrající a souhrající jednání (chování a prožívání) produkovat veřejně, v situaci „veřejné samoty“ (Stanislavskij), za přítomnosti a pozornosti „diváků“. V situaci, kdy „jako kdyby“ druzí, diváci, při tom nebyli, s vyloučením zejména zrakového a taktilního kontaktu. Zkoušení a zakoušení se odehrává ve skupinách, kdy nejmenší možnou (funkční) skupinu tvoří tři účastníci, tj. vedoucí (učitel) a dva zkoušející (žáci). Optimální je skupina devíti až třináctičlenná, kdy během jednoho setkání (zkoušení) se na každého dostane alespoň třikrát. Vhodný prostor je běžná školní učebna (zkušebna) s vyšším stropem, pokud možno světlá a prázdná, jen s náležitým počtem sedadel (židlí). Po úvodu, v němž vedoucí (učitel) si společně s účastníky (žáky) evokuje a probere známou zkušenost „samomluv“ (kupř. stále se vyskytující typické situace takového jednání), zdůrazní nezbytnost „vycházet ze sebe“ a „přicházet k sobě“ i „jít do sebe“ hlasem, řečí, a zdůrazní, že je nutné, aby také hlas a řeč, hlasové a řečové projevy byly jednáním, zdůrazní, že jde jedinečně o zkoušení, hledání, učení se a nalézání, tedy nikoli o předvádění nějakého umění. Posléze vyzve přítomné, kteří sedí na židlích vedle sebe v řadě čelem do prostoru jako diváci, aby někdo, kdo chce, šel „na plac“ a zkoušel to. To je v podstatě jediná instrukce „co dělat“. Následující jsou toliko připomínky, poznámky k tomu, co a jak kdo dělal a udělal, zpravidla k tomu, co se povedlo a co nepovedlo, co nevyšlo, proč a co s tím, jak na to, aby to bylo ono. „Na place“ je každý přiměřeně dlouho (dvě až pět minut), je sám v poli pozornosti druhých, v „silovém poli“, bez jakýchkoli pomůcek (kupř. hudba, rekvizity, kostým). Každý účastník zakouší počáteční chaos, zmatek, což jako takové trvá zpravidla šest až deset setkání. Pak se postupně začíná soustřeďovat a uvolňovat, začíná vnímat, projevovat se „teď a tady“, diferencovaně reagovat, jednat, uvádět do vztahů, artikulovat, uvědomovat si a sledovat kontrastnost, polaritu a oscilaci, pravé protiklady a komplementárnost, reciprocitu, souhru protikladů, postupně dialogicky jedná a zakouší dialogické

bytí, že dialogicky – leckdy paradoxně – je, dospívá do „tvůrčího stavu“ (Stanislavskij), k inspirovanosti, k tomu, že „to v člověku a s člověkem hraje“ (Patočka), že „ucho žasne, co to huba mluví“ (Werich), že umí „slyšet partnera a odpovědět mu“ (V + W), dospívá k vlastní psychosomatické kondici pro vědomou, tvořivou komunikaci. To v horizontu nejméně tří let systematického, kontinuitního studia, ne-li výcviku. Zakusit počáteční – vlastní i společný – chaos, zmatek a jeho vyjasňování, postupné strukturování „zevnitř“, je pro další dění nadmíru důležité. Aby totiž od samého počátku byla aktivována a preferována tendence a odvaha k experimentování, zkoušení, hledání – formulování si hypotéz – a také nalézání, především toho vlastního, osobitého, aby od samého počátku neměla vrch většinou dominantní tendence imitovat, napodobovat, přijímat a produkovat takové i onaké hotovosti, standardy. Organickou a nutnou součástí toho „na place“, společného studia a učení, je průběžné „privátní“ zkoušení. Zejména průběžná písemná reflexe, o níž se podílí s vedoucím a ostatními, zakládá společné studium. DJ zahrnuje a otevírá více polí zkoumání i možných cest a cílů. Vždycky však má být ryze osobní a osobnostní záležitostí, kdy záleží na osobních dispozicích (kupř. druhu, kvalitě i velikosti nadání), k čemu a jak komu může být a je, co si kdo s tím sám počne, od toho slibuje. U většiny může být a bývá cestou sebeobjevování, sebepoznávání a sebebřijetí, u některých také cestou seberealizace. To dle předpokladů, nadání a zájmů. Může být a bývá, jak už řečeno, vytvářením psychosomatické kondice pro tvořivou komunikaci, a tedy pro hlubší a přesnější, „vodivější“ empatii, poznání a přijetí druhého, pro setkání v pravém slova smyslu. Může být a bývá prožitím, poznáním a studiem principů dramatické hry. Může být a bývá prožitím, poznáním a studiem nepředmětného herectví (hráčství, aktérství). Může být a bývá cestou pochopení a uchopení, „vtělení“ a uskutečnění určité výzvy, otázky, určitého úkolu, textu. Může být a bývá, je-li jako takové poznáno a pochopeno, otevřenou a otevírající cestou, metodikou zkoušení, hledání i vnímání, všímání si a nalézání. Není však účelově vypracovaným, hotovým, osvědčeným postupem, „metodou“, kterou jako hotovost lze přijímat a „nasazovat“. A rozhodně není takovou nebo onakou technikou. Výzkum a studium DJ pokračuje v několika směrech. Hlavně v ústavu pro výzkum a studium autorského herectví a na katedře autorské tvorby a pedagogiky DAMU v Praze. Poprvé otištěno ve sborníku *Hic sunt leones* (o autorském herectví). Praha: Ústav pro výzkum a studium autorského herectví DAMU 2003.

II. REFLEXE DIALOGICKÉHO JEDNÁNÍ

#1 ŘÍJEN 2018 – První setkání s DJ (zkráceno)

Hlas očividně pomáhá ke zpomalení toho, co že se to děje.

Hodně chůze. S každým dalším člověkem si uvědomuju, jak je přirozená a většinou nevyhnutelná. Objevuje se strach, abych se ve svém jednání neopakovala po někom, neopičila. Abych na sebe něco neřekla. Něco, co se nehodí. Co není slušné.

Čas na place prohlubuje to, co se tam děje. Někdo zprvu odvážně hravý najednou jakoby zjišťuje, že to byl jen první impulz ze židle a teď najednou – co dál?

A jako přihlížejícímu mi dochází, že ten prostor, to vnímání tam, se hodně změní, všechny inspirace a nápady jistě zmizí. Všechny poučky jsou někde v mozku připravené vrátit se do vědomí až tehdy, kdy se stanou, kdy zafungují.

#2 ÚNOR 2019 – volání „ano“

Asistentka připomněla prof. Vyskočila: „Není třeba nic vymýšlet, co by se mělo dít, stačí, když si všimnu, že/co se děje.“ Je totiž (prý) poznat, když to začnu vymýšlet...(protože mám potřebu dávat všemu význam, pointu, racionalizovat)

1) Charleston/lyžování = můj pohyb „se“ do něj vyvinul, „snažila“ jsem se posunout dál imaginaci, ale stále s tou ambicí významu...umím se neironicky pochválit?

2) Stála jsem čelem ke zdi, s hlavou vzhůru a volala: „Ano, ano,...“ Nikdo neodpovídal, nic se nedělo. Zvyšovala jsem hlasitost a přidávala na intenzitě, chtěla jsem vzlétnout a pak to všechno spadlo. Řekla jsem: „Letím si pro...?“ a to už jsem nedokončila ... PÁD (demonstrovala jsem pád)... Létala jsem a začala znejišťovat z toho „JAK DLOUHO“ to trvá a měla jsem pocit, že už > TO< něco< mělo přijít ... tak jsem začala vymýšlet. Podle asistentky mi uniklo, že se celou dobu snažím dovolat toho partnera, snad té mé Anny.

#3 BŘEZEN 2019 - roztomilá

Měla jsem ten den copánky a žlutou sukni. Po chvíli na place jsem začal mluvit zdobně a vyšším hlasem. Pak jsem řekla, že jsem roztomilá.

Asistentka komentovala: „Přidat nebo zvětšit může znamenat do důsledku okomentovat to, proč se tak chovám, proč si myslím, že (to tak) a jak to vypadá, nebo jak si myslím, že to vypadá. Jsem roztomilá. Ve vzduchu visí nevyřčená otázka „proč“ ... tím, že to popíšu, můžu vytvořit jasnější kontrast pro další jednání. Nemusím se tím, co mě napadne, stát, můžu to – ty myšlenky, ty asociace – partnerovi ukazovat.“

#4 LETNÍ SEMESTR 2019 – hodnota, hodnost & nevim

1) Řekla jsem si: „Buď na sebe hodná“!! Hodně! Ostoupila jsem a řekla jsem: Tam je ta hodnota... ta hodnost... V tu chvíli mi docházelo, jak významná jsou to slova, že bych je nějak měla vzít do hry, ale vůbec jsem nevěděla jak, co s nimi a víc jsem se držela toho „být na sebe hodná“...rychle jsem to pustila, ač jsem věděla, že JE TO DOBRÝ, ale bála jsem se zamotat v myšlenkách, jak se mi to stává... a to jsem asi měla říct, ale místo toho jsem začala chodit, abych mohla nemyslet, ale myslela jsem si, že je to proto, abych se uklidnila... no a pak jsem se zastavila a ironicky okomentovala, že jsem tady chodila tam a zpátky... a protože jsem nechtěla být ironická, vrátila jsem se k tomu místu, kde mi do-šlo a o to šlo, být na sebe hodná... a tam se mi povedlo jen „ptačím gestem“ (což jsem nestihla, potlačila říct, že jsou to ptáčci) mít zpěvný a milý, nadšený hlas, a to šlo!

2) NEVIM. Chvilku jsem tak tápala a zpívala a roztančovala se, ale věděla jsem, že partner nepřichází, že nevím jak mu (jí) nahrát a řekla jsem, že se bojím komentovat, abych se nezastavila... a to mohla být nahrávka na „Neboj“ od úplně jiného, neočekávaného!! Partnera (podle Jendy)

Každopádně se mi povedlo!!! Zvětšit a užít si NEVIM... a fakt jsem měla čisto, bílo, právě proto, že to šlo skrze to jedno slovo a to mi přinášelo i význam, že NEMUSIM VĚDĚT!!, (což už nevím, jestli jsem řekla nahlas, ale myslím, že spíš ne, že jsem to doopravdy vnímala jen tím jedním slovem) a na konci se za to pochválit, říct si, že jsem šikovná... ale ne proto, že nevim.. ale proto, že se mi povedlo se do toho pustit a užít si to!!!

#5 DJ 2018/2019 – po dvou semestrech zkušenosti

Skutečně mi pomáhá ptát se, „co to je?“ a taky, když si všimnu něčeho, co se stalo v hlase, tak to zvětšit nebo okomentovat. To mi nejen pomáhá, ale ze všech těch komentovatelných a zvětšitelných dění a jednání mi toto přichází přirozeně, jakoby samo od sebe, když si „jenom všimnu“.

Často dojdu k nějakému jakémusi bodu „vyčerpání“ nápadu, a jakoby se asociace nějak zamlžily. Mám potřebu do toho vstoupit mozkiem, začít tomu dávat smysl, odůvodňovat si to a vracet se na začátek, i když už moc nevím proč... Trochu se taky bojím opustit nápad, když funguje... jenomže v tu chvíli už přece asi nefunguje...

#7 ŘÍJEN 2019 – vyprovokování suverenitou

Partnera většinou vyprovokuju suverenitou. Když si hodně věřím, nebo to alespoň hodně dělám, že si věřím, že něco vím, že jsem si jistá. Když tu sebedůvěru přeženu, přižene se protipól. Ten přirozenější, ten autentičtější – ta zdrženlivá, ta co by víc zvažovala, než jednala.

#8 ŘÍJEN 2019 – zvukový dialog

Zvukový dialog je prý pěkný, když se stane a vzácný, že se stane. Baví mě jen tak si brumlat a bručet a reagovat na to.

#9 ŘÍJEN 2019 – mateřství na DJ

Objevila se mi ale jedna postava/poloha nová, nebo spíš zřetelnější. Asistent Vašek to pojmenoval „mateřská.“ To ještě nikdo moc nevěděl, že se ve mně vážně klube. Zkrátka moje poloha, kdy jsem opravdicky shovívavá, milá, utěšující. Často se to objevilo s asociací na jídlo. V těch myšlenkách na slastný pocit z určité chutě. Koprová omáčka, knedlíky, květák, vajíčko...

Jinak se mi ale to mé těhotenství nevyrožovalo, ani jsem o to moc nestála a ani se mi to nestalo. Až na klauzurách. To bylo velké překvapení, jak moc to ze mě vykouklo. No, ale to bylo právě to vyprovokování se suverenitou. Znejistění se jistotou. Že jsem SNAD připravená na všechno. Ten pocit jsem vážně měla. Ale asi jsem ho hlavně chtěla (mít).

#10 ŘÍJEN 2019 – dodržování pravidel

Spolužačka Verunka říká, že moc dodržuju ta pravidla.... Myslím, že spíš podprahově, nevědomě. Třeba by pomohlo si je tam zveřejnit jedno po druhém. A zkusit je dodržovat důsledně.

#11 ŘÍJEN 2019 – oslovení „Ani“

Chodívám na plac jako poslední. Asistent Jan Zich mně oslovil, abych šla na řadu dřív. Oslovil mě: „Ani.“ Šla jsem zaraženě a pomaleji, nevěděla jsem, jak to zveřejnit. Takhle mně oslovují jenom moji rodiče, nikdo jiný. Tak jsem chvíli stála paralyzovaná. Pak jsem se začala pohihňávat. A pak jsem úlevně a trochu ironicky řekla: „No co.“ Tím jsem nikomu nic nevysvětlila, ale doslova mi to uvolnilo ruce a já se doslova hnula z místa a přiblížila se k oknu a začala si představovat a nahlas popisovat obložený chlebiček.

#12 BŘEZEN 2020 – zvukový dialog opět

... unikám do zvuků, balancování se sebou, tělem a zvukem, zkoumám, co to způsobí, kde a jak hledat a najít kontrast, jak vypadá ten dialog a čím ten „druhý“ vzniká... zatím je to jen směs kňučení, kňourání, ozvučeného dýchání, uvědomujícího si přitakávání, všeho toho nesoucího se na nějaké základní vlně mé představy o dialogu...postupné dostávání se do klidu a hloubky

#13 PROSINEC 2020 – roztomilá opět

Objevila se zase touha „být roztomilá“ a zase to nějak nešlo, ale zase se mi povedlo dostat se k něčemu jinému, co mně bavilo. Na place přede mnou byla Tereza, která končila své zkoušení postavou holčičky, která říká něco jako: „I malý člověk může zachránit velký svět. Ale já to asi nedokážu.“ Pak si utřela prsty pomyslné slzy v očích, na prsty se podívala, ukázala je směrem k divákům a řekla: „Maminko, vypíchla jsem si očička.“

Když jsem šla po ní, jako poslední, byla jsem téhle scény plná a zkoumala, co s tím. Začala jsem z toho být neklidná, a tak jsem si řekla: „Dobrý, všechno je v pořádku, dobrý, dobrý.“ Řekla jsem to velmi příjemným a laskavým tónem, šlo to ze mě úplně samo, přirozeně, autenticky. Pobídla jsem se k tomu, že můžeme jít na to místo, kde stála Tereza a zkusit si být roztomilá. No, ale nešlo to. Otočila jsem se směrem ke svému oblíbenému místu a začala dělat nějaké zvuky, ty pak

rozlišovat, domnívat se, co to asi je, jestli nějaké zvíře a že to vlastně neumím tak, jak bych chtěla, a tak jsem to začala zkoušet cíleněji, zřetelněji. Asistentka poté komentovala, jak od něčeho nudného jde přejít k něčemu, co nás začne bavit, a to původní s klidem pustit. Pustit to – to je ta hravost, to je ten risk A taky, že jsem v mateřském poli, které je pro mě výhodné a prospěšné. Dovedu se skutečně ukonejšit.

III. PRVNÍ DIALOG – DVA HLEDAJÍCÍ SE HLASY NA POČÁTKU ČTVRTOHOR

miroslav červenka

první dialog

▶ (DVA HLEDAJÍCÍ SE HLASY NA POČÁTKU ČTVRTOHOR)

OSAMOCENÍ

I: *m a h l*
hml ma lah m lha amh
malá mla ah la má mha

II: *m o t k*
tko ok mkt kto otrno
mot otok okto ó oko tmo

BLÍŽENÍ

I: *m a h l m o*
hoa a mamó lámá ohma aho
lom málo ohlo hlomo o lo
lo holá mlho ó mah mam
molo a hla mám haló

II: *m o t k m a*
to tao koma motak a kmot o
kóta makot atm kam omak
tak kat tok toká a motá
atom a mat má matko tak

I: *m a h l m o k*
lokám mák hamo klk omak
kam mámo oko mohlo kam
lokál a holka mokl hloh
alka hlaká holá má kolmá
kloako hmo oh kola okolo olha

II: *m o t k m a l*
tma kol lámá oko má
koktá klam lom láká tam
kolt okotal a otklál mlat
omakal lak a lokám kal
ó matka látá kol tlak a máta

SPOLEČNÁ ŘEČ

I: *m a h l m o t k*
hltám tlak haló haló
omotá mola klatá mha
koktat hmatat klamat
tak mohla matka tkát

II: *m o t k m a h l*
tak mohla matka tkát
koktat hmatat klamat
omotá mola klatá tma
hltám tlak haló haló

OBA: *MLHA KLAM TMA KAT*
KLOKOT HLAHOL MÁT
TA HOLÁ KOLMÁ KÓTA
A HMOTA MATKA MÁ